

A LICE
G EORGESCU

Piese publicate în reviste

Difuzarea creației dramatice autohtone continuă să rămână o sarcină de îndeplinit. De aceea, ne bucură să constatăm că tot mai multe publicații de cultură din țară fac loc în paginile lor dramaturgiei contemporane originale.

● „Proces-verbal dramatic“

de M. R. IACOBAN

Astfel, în numerele 17, 18 și 19/1981, săptăminalul clujean „Tribuna“ propune cititorilor un nou text de Mircea Radu Iacoban, *Proces-verbal dramatic*. Piesa inaugurează o nouă zonă de interes în creația scriitorului ieșean: demontarea mecanismului ascuns care pune în mișcare multe dintre evenimentele vieții cotidiene. Aparent, tema ei constă în contrastul dintre vechi și nou, dintre necesitățile prezentului și perspectiva „judecării viitorului“. Iată, pe scurt, subiectul: în cadrul unei ședințe de Birou (plasată în după-amiaza ultimei zile a anului) al unei oarecare municipalități provinciale, trebuie să se discute proiectul de sistematizare a orașului. Schița e bună și frumoasă, toți sint încântați, dar cineva descoperă că în planul de demolare a fost inclusă și o „hardughie“ uitată de lume, care a adăpostit, se pare, prima tipografie din regiune. Așa debutează conflictul (dramatic, și de opinii): distrugerea casei ar însemna o eroare gravă în fața Istoriei, iar păstrarea ei — periclitatea proiectului gata aprobat și, prin urmare, a modernizării urbei. Nici soluția de compromis (modificarea planurilor, cu menținerea „căsoaiei“) nu rezolvă ceva, căci ea presupune alte aprobări, deci, amînări, și „vezi matale că-i răscruce între cin-

cinale, dacă nu-l prindem p-ăsta, adio cinci ani din viață“. Or, secretarul Biroului, „to‘arășu“ Popescu (dealtfel, toate personajele — inclusiv cele feminine — sint numite Ionescu, Marinescu, Dumitrescu, Vasilescu etc.), nu-și poate permite să nu îndeplinească rugăminta „tovarășului Prim“ Ionescu, care ceruse votarea proiectului. Ședința se transformă, așadar, într-o luptă — în care toate mijloacele sint permise — pentru obținerea de sufragii. Este momentul în care, în atmosfera de apăsător realism a piesei, irumpe acea specie de absurd care ar putea fi numit „absurd cotidian“, acela pe care birocrăția, lipsa de responsabilitate, teama de „consecințe“, servilismul l-au făcut să capete aparențele normalului și bunului-simț, pină într-atît încît, devenind insesizabil, tinde să fie socotit mai firesc decît firescul. Căci amînarea dărimării casei presupune și întîrzierea construirii de locuințe, pentru sute de oameni. Dar acest aspect este eludat aproape cu totul, în cursul principalelor „discuții“, nu-și găsește loc printre argumente decît în chip de episodică armă de persuasiune. Membrii Biroului își dau votul „în baza“ altor considerente: impresiei de moment, accidente în biografie, „plătiri de polițe“. Singurul curajos (circumstanțial, însă — căci urmează să fie „rotit“ într-un post mai modest, și atunci „dacă tot mă schimbați din funcție...“) cedează prompt unui colegial șantaj pe chestiuni de etică. Drept care, „hardughia“ va cădea cu zgomot, sub șenilele buldozerelor, în timp ce secretarul cu propaganda compune o frumoasă cuvîntare, solid armată ideologic, despre lecția Istoriei, trecutul neamului și verdictul posterității...

Urmînd rigurose canoanele clasice — se păstrează unitatea de timp, de loc și de acțiune —, folosind cu parcimonie „indicațiile de autor“, lăsîndu-și personajele să se autocaracterizeze printr-o vorbire

precis și plastic particularizată. Mircea Radu Iacoban construiește o piesă de o mare simplitate și de o substanțială profunzime, în care aproape fiecare replică transmite mai bogate sensuri, sugestii și aluzii decât cele imediate. Este o piesă amară, tristă chiar, despre oameni care-și amintesc că sînt oameni, și nu funcții sau „factori”, doar în prezența iremediabilului. Efectul ei poate fi însă mai salutar decât al multor ilustrări în tonuri trandafirii ale unei inchipuite realități.

● „Mareșalul și umbra“

de VASILE REBREANU

Tot într-o revistă clujeană, de astă dată „Steaua”, numerele 8 și 9/1980, a apărut și piesa prozatorului și dramaturgului Vasile Rebreanu, intitulată *Mareșalul și umbra*. Pretextul ei este o întîmplare (posibilă? imaginară? oricum, verosimilă) din culisele celui de-al doilea război mondial: „înlocuirea” mareșalului britanic Bernard Law Montgomery, pentru derutarea spionajului german, cu o dublură, actorul James Clifton, care execută o falsă misiune de luptă în nordul Africii, în timp ce adevăratul mareșal pregătea marea operațiune a debarcării forțelor aliate în Franța, în 1944. Această constituie însă linia „falsă” a tramei, căci dramaturgul urmărește, de fapt, jocul de oglinzi paralele al relației esență-aparență. Piesa stă în întregime sub zodia teatrului: dincolo de elemente de detaliu (protagonistul este de meserie actor, se rostesc ample pasaje din *Hamlet* etc.), structura intimă a conflictului ilustrează celebra frază a lui Shakespeare: „căci lumea-ntreagă e o scenă, iar bieții oameni, doar actori”. În manieră pirandelliană, personajul invadează și alterează personalitatea: odată intrat în „rolul” mareșalului, actorul își pierde identitatea,

confundindu-se — până în pragul demenței — cu modelul. El își însușește toată strălucirea gradului, arată și se poartă ca un mareșal, pe cînd autenticul ofițer pare un simplu soldat. Iubirea însăși intră în hora convențiilor marelui spectacol. Cînd James se întoarce, în chip de mareșal, în orașul din care pornise aventura lui existențială, în căutarea lui Annabel, fata pe care o iubea și căreia îi declama poemul lui Poe (în realitate, o agentă a serviciilor secrete, trimisă spre a-l supravhedgea), găsește aici... o dublură a ei: o altă Annabel, care se îndrăgostește fulgerător de falsul mareșal, refuzîndu-i, astfel, lui James, ultima — poate — posibilitate de a-și regăsi identitatea autentică.

Chiar războiul este văzut ca un joc — manifestare ludică, în care rolurile se distribuie aleatoriu, dar și joacă de copii, de felul „ziceam că eu sînt împărat”. ● dublură de mareșal tratează cu o dublură de guvernator militar, asistat de dubluri de aghiotanți. Întregul act al II-lea (de fapt, o „piesă în piesă”) satirizează mușcător caracterul pueril al ierarhiei: cazine și al pozei marțiale. James este instruit pentru noul rol printr-un joc frizînd ilogicul. Iată un fragment din „lecție”: LESTER: „Foarte mulți (mareșali imperiali, *n.n.*) nu au decât bustul. Nu au picioare. De aici și ideea cu statuile (...). Arătăm, în cazul marilor grade ale marelui nostru Imperiu, numai ce au întreg. Nu putem arăta părțile lipsă. abandonate în caz de forță majoră, fiind oboșiți în fuga unei bătălii (...) își abandonează rucsacul, ranița, pușca, pistolul, port-hartul și, firește, ca să poată fugi, își abandonează un picior, uneori două picioare, trei-patru-zece, depinde după împrejurări, hotărîrea se ia deseori spontan...”. Făcînd, stilistic, notă discordantă cu restul lucrării, actul al II-lea condamnă însă vehement casta războinică.

Destinată mai degrabă lecturii decât scenei, piesa lui Vasile Rebreanu are strălucirea unui rafinat exercițiu de stil, nu lipsit de o anume gratuitate, dar degajînd un limpede mesaj de pace.

